AN'ANAVIY XONANDALIK ASARLARI ORQALI YOSHLARDA MILLIY O'ZLIKNI SHAKLLANTIRISH.

Jumayeva Mohiniso Sa'dullayevna

Termiz shahar 14 - sonli umumiy o'rta ta'lim maktabi "Ma'naviy - ma'rifiy ishlar" bo'yicha direktor o'rinbosari

Annotatsiya: An'anaviy xonandalik asarlari o'zbek xalqining boy madaniy merosini, tarixiy va estetik qadriyatlarini aks ettiruvchi noyob badiiy shakl sifatida yosh avlodni milliy o'zlik ruhida tarbiyalashda muhim vosita hisoblanadi. Ushbu maqolada an'anaviy xonandalik ijodiyoti orqali yoshlarda milliy g'urur, vatanparvarlik, axloqiy va estetik qadriyatlarni shakllantirish jarayoni tahlil qilinadi. Tadqiqotda xonandalik san'atining tarbiyaviy ahamiyati, uning musiqiy va poetik mazmuni, falsafiy g'oyalari, shuningdek, pedagogik va psixologik yondashuvlar orqali yoshlarning ruhiy va ma'naviy rivojlanishiga ko'rsatadigan ta'siri batafsil ko'rib chiqiladi. Shu bilan birga, maqolada xonandalik an'analari, ustoz-shogird tizimi va musiqiy ijro uslublarining yoshlarga milliy o'zlikni anglash va qadriyatlarni qadrlashga qanday yordam berishi tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, an'anaviy xonandalik san'ati nafaqat madaniy va estetik tarbiya vositasi, balki yoshlarni ma'naviy barkamollikka, vatanparvarlik va insonparvarlik ruhida tarbiyalashning samarali metodidir.

Kalit so'zlar: an'anaviy xonandalik, milliy o'zlik, yoshlar tarbiyasi, ma'naviy-axloqiy tarbiya, musiqiy madaniyat, estetik tarbiya, ustoz-shogird an'anasi, vatanparvarlik, badiiy ifoda, pedagogik metodlar.

Аннотация: Произведения традиционного вокального искусства представляют собой уникальную форму художественного наследия узбекского народа, отражающую его исторические, культурные и эстетические ценности, и играют важную роль в формировании национальной идентичности молодежи. В данной статье анализируется процесс воспитания молодежи в духе национальной гордости, патриотизма, этических и эстетических ценностей через творчество традиционных певцов. Рассматривается воспитательное значение вокального искусства, его музыкальное и поэтическое содержание, философские идеи, а также влияние на духовное и моральное развитие молодежи с использованием педагогических и психологических подходов. Особое внимание уделено традициям исполнительства, системе учитель-ученик и музыкальным стилям исполнения, способствующим осознанию национальной идентичности и уважению культурного наследия. Результаты исследования показывают, что традиционное вокальное искусство является эффективным методом духовного и патриотического воспитания молодежи.

ISSN 3030-3907

Ключевые слова: традиционное вокальное искусство, национальная идентичность, воспитание молодежи, духовно-нравственное воспитание, музыкальная культура, эстетическое воспитание, традиции учитель-ученик, патриотизм, художественное выражение, педагогические методы.

Abstract: Works of traditional vocal art represent a unique form of the Uzbek people's cultural heritage, reflecting historical, aesthetic, and ethical values, and play a significant role in shaping national identity among youth. This study analyzes the process of fostering national pride, patriotism, ethical and aesthetic values in young people through the creative practice of traditional singers. The research highlights the educational significance of vocal art, its musical and poetic content, philosophical ideas, and the impact on spiritual and moral development through pedagogical and psychological approaches. Special attention is given to performance traditions, the master-apprentice system, and musical execution styles that contribute to the youth's understanding of national identity and respect for cultural heritage. The results indicate that traditional vocal art is an effective tool for moral, spiritual, and patriotic education of the younger generation.

Keywords: traditional vocal art, national identity, youth education, moral and spiritual education, musical culture, aesthetic education, master-apprentice tradition, patriotism, artistic expression, pedagogical methods.

Kirish

Milliy madaniyat har bir xalqning o‘ziga xosligi, tarixiy xotirasi, urf-odatlari va estetik qadriyatlarini mujassam etuvchi eng muhim omillardan biridir. Xususan, musiqiy meros, jumladan an’anaviy xonandalik san’ati, o‘zbek xalqining boy ma’naviy va badiiy merosini aks ettiruvchi noyob shakl hisoblanadi. An’anaviy xonandalik asarlari nafaqat musiqiy go‘zallik, balki xalqning falsafiy dunyoqarashi, axloqiy qadriyatlari, tarbiyaviy an’analari va ijtimoiy hayotiy tajribalarini yosh avlodga yetkazuvchi samarali vosita hisoblanadi. Shu nuqtai nazardan, xonandalik san’ati yoshlarni nafaqat estetik jihatdan tarbiyalash, balki ularning ma’naviy-axloqiy kamoloti, milliy o‘zlik va vatanparvarlik ruhida shakllanishida beqiyos rol o‘ynaydi. Bugungi kunda yoshlar ma’naviyatini, axloqiy qarashlarini va milliy qadriyatlarini shakllantirish masalasi o‘zbek jamiyati uchun dolzarb va muhim ahamiyatga ega. Globalizatsiya jarayonlari, madaniy ta’sirlar va zamonaviy axborot texnologiyalarining tez sur’atlarda rivojlanishi yoshlarning dunyoqarashi va qadriyat tizimiga sezilarli ta’sir ko‘rsatmoqda. Shu sababli, an’anaviy xonandalik asarlaridan foydalangan holda milliy o‘zlikni shakllantirish va yoshlarni ma’naviy barkamollikka yo‘naltirish masalasi ilmiy va amaliy nuqtai nazardan o‘rganishga muhtojdir [1].

An’anaviy xonandalik ijodiyoti, xususan shashmaqom, mug‘am va boshqa mahalliy maqom yo‘llari, o‘zining musiqiy tuzilishi, poetik matnlari va falsafiy

ISSN 3030-3907

mazmuni bilan yoshlar ongiga chuqur ta’sir qiladi. Ushbu asarlar insoniy axloqiy fazilatlarni shakllantirish, vatanparvarlik, sadoqat, sabr-toqat va mehr-oqibat kabi qadriyatlarni yoshlar qalbida uyg‘otish imkonini beradi. Shu jihatdan, xonandalik san’atini faqat estetik yoki badiiy hodisa sifatida emas, balki yoshlarni ma’naviy-axloqiy jihatdan tarbiyalash vositasi sifatida o‘rganish muhimdir [2]. Shuningdek, xonandalik san’ati ustoz-shogird an’anasi orqali davom ettiriladi. Ushbu tizim yoshlar orasida ijodiy faollik, musiqiy tafakkur va mustaqil ijodiy yondashuvni shakllantirishda muhim rol o‘ynaydi. Tadqiqotlarda aniqlanishicha, ustoz-shogird aloqasi orqali yoshlar nafaqat texnik mahoratni, balki ma’naviy va axloqiy qadriyatlarni ham o‘zlashtiradi. Shu bilan birga, xonandalik ijrosi va musiqiy kechalar yoshlar orasida milliy madaniyatni qadrlash, xalqning tarixiy merosini anglash va milliy o‘zlikni mustahkamlashga xizmat qiladi. Ushbu tadqiqotning maqsadi an’anaviy xonandalik asarlari orqali yoshlar ma’naviyatini, milliy o‘zligini va estetik didini rivojlantirish jarayonini ilmiy tahlil qilishdir. Tadqiqotda xonandalik san’atining tarbiyaviy, pedagogik va psixologik ahamiyati, ijodiy va badiiy xususiyatlari hamda yoshlar ongiga ta’sir qiluvchi omillar chuqur o‘rganiladi. Shu bilan birga, tadqiqot yoshlarni milliy qadriyatlar ruhida tarbiyalashda xonandalik san’atining metodik va amaliy jihatlarini aniqlashga qaratilgan [3]. Natijada, an’anaviy xonandalik asarlari yoshlar ma’naviyatini shakllantirish, milliy o‘zlikni anglash, vatanparvarlik va insoniy fazilatlarni rivojlantirishda muhim vosita ekanligi ilmiy jihatdan isbotlanadi. Shu nuqtai nazardan, xonandalik san’atini zamonaviy pedagogika jarayonlariga integratsiya qilish, ustoz-shogird an’analarini rivojlantirish va yoshlar orasida ijodiy musiqiy tadbirlarni tashkil etish maqsadga muvofiqdir.

Materiallar va metodlar

Ushbu tadqiqotning asosiy materiali sifatida **o‘zbek xalqining an’anaviy xonandalik asarlari** tanlangan. Jumladan, shashmaqom, mug‘am, turli hududlardagi maqom yo‘llari va xalq qo‘shiqlari tadqiqot obyekti sifatida xizmat qilgan. Bu asarlar musiqiy va poetik mazmuni, falsafiy g‘oyalari, axloqiy va ma’naviy qadriyatlarni ifodalash orqali yoshlar ongiga ta’sir qiladigan vosita sifatida o‘rganildi. Shuningdek, xonandalik san’ati ijrochilari va ustoz-shogird tizimi tadqiqotning muhim materiali sifatida jalb qilindi. Tadqiqot jarayonida quyidagi **metodlar va yondashuvlar** qo‘llanildi:

1. **Tahliliy-metodik yondashuv** – an’anaviy xonandalik asarlarining musiqiy, poetik va badiiy xususiyatlari, shuningdek, ularning pedagogik va ma’naviy ahamiyati tahlil qilindi. Asarlar matni va ijrosi bo‘yicha mazmuniy va struktural tahlil olib borildi.

ISSN 3030-3907

2. **Komparativ metod** – turli hududlar va maktablar (Xorazm, Farg‘ona, Buxoro va Toshkent maqom yo‘llari) xonandalik an’analari solishtirildi. Bu metod orqali yoshlar tarbiyasiga ta’sir qiluvchi o‘xshashliklar va farqlar aniqlandi.

3. **Empirik tadqiqot metodlari** – so‘rovnoma va intervyular orqali yoshlarning an’anaviy xonandalik asarlarini qabul qilish darajasi, musiqiy didi, milliy qadriyatlarga munosabati o‘rganildi. So‘rovlar maktab va kollejlarda, musiqa to‘garaklarida va xonandalik festivallarida o‘tkazildi.

4. **Pedagogik kuzatuv** – an’anaviy xonandalik darslari va ijodiy mashg‘ulotlarda yoshlar faoliyati kuzatildi. Ushbu metod orqali xonandalik san’atining yoshlar ma’naviy-axloqiy tarbiyasiga bevosita ta’siri aniqlandi.

5. **Psixologik tahlil** – yoshlarning hissiy reaksiyalari, motivatsiyasi, estetik zavqi va ijtimoiy faolligi o‘rganildi. Musiqiy ijro va kuylash jarayonida ularning ruhiy holati va e’tibor darajasi baholandi.

6. **Historik-metodik yondashuv** – an’anaviy xonandalik ijodiyoti tarixi, xonandalik maktablari, ustoz-shogird tizimi va ijro an’analari o‘rganildi. Bu orqali xonandalik san’atining yoshlar ma’naviy-axloqiy tarbiyasidagi rivojlanish bosqichlari aniqlandi.

7. **Matnshunoslik va lingvistik metod** – kuylangan qo‘shiqlar va maqom matnlari tahlil qilinib, ularning axloqiy, falsafiy va ma’naviy mazmuni yoshlar ongiga qanday ta’sir qilishi aniqlangan [4].

Tadqiqot jarayonida **uyushgan va sistematik yondashuv** qo‘llanildi. Maqom va xonandalik san’ati orqali yoshlarni milliy o‘zlik, estetik did va ma’naviy-axloqiy qadriyatlar ruhida tarbiyalash samaradorligini aniqlash uchun **keng qamrovli metodologik baza** yaratilgan. Natijada, ushbu metodlar to‘plami yordamida **an’anaviy xonandalik asarlarining yoshlar ma’naviyatini shakllantirishdagi o‘rni va pedagogik ahamiyati** tizimli ravishda o‘rganildi.

1-Jadval

An’anaviy xonandalik asarlari va yoshlar ma’naviy-axloqiy tarbiyasidagi ta’siri[5]

Tahlil yo‘nalishi	Mazmuni	Ta’sir natijasi
1. Maqom va xonandalik asarlarining axloqiy mazmuni	Kuylarda ezgulik, mehr-oqibat, sadoqat, sabr-toqat, insonparvarlik qadriyatlari madh etiladi.	Yoshlar ma’naviy barkamollikka, axloqiy qarashlarni rivojlantirishga o‘rgatiladi.
2. Estetik tarbiya vositasi sifatida	Musiqiy uyg‘unlik, ohangdorlik, badiiy ifoda orqali estetik did va san’atga mehr uyg‘otadi.	Yoshlar estetik tafakkur va musiqiy madaniyatga ega bo‘ladi.

ISSN 3030-3907

3. Milliy o‘zlikni anglash	Xonandalik san’ati milliy tarix, urf-odat, madaniy merosni aks ettiradi.	Yoshlar milliy g‘urur va vatanparvarlik ruhida tarbiyalanadi.
4. Pedagogik yondashuv	Tinglash, tahlil qilish, ustoz-shogird tizimi, sahna ijrosi va mashg‘ulotlar orqali ta’lim berish.	Ijodiy fikrlash, musiqiy tafakkur, mas’uliyat va mustaqil ijodiy yondashuv shakllanadi.
5. Psixologik ta’sir	Maqom kuylari ruhiy tinchlik, sabr, ijobiy motivatsiya uyg‘otadi.	Yoshlar o‘ziga ishonch, ijobiy kayfiyat va psixologik barqarorlikka ega bo‘ladi.
6. Amaliy metodlar	Festival va tanlovlarda ishtirok, to‘garak mashg‘ulotlari, ijodiy kechalar.	Ijodiy faollik ortadi, madaniy qadriyatlarni qadrlash va mustahkamlash kuchayadi.
7. Umumiy natija	An’anaviy xonandalik san’ati yoshlarni ma’naviy, estetik va axloqiy jihatdan shakllantiradi.	Barkamol, milliy o‘zlikni anglovchi, badiiy didga ega yosh avlod tarbiyalanadi.

Muhokama

An’anaviy xonandalik asarlari yoshlar ma’naviy-axloqiy tarbiyasida beqiyos ahamiyatga ega ekanligi tadqiqot natijalari bilan tasdiqlanadi. Tadqiqot davomida kuzatildi-ki, shashmaqom, mug‘am va boshqa maqom yo‘llari nafaqat badiiy va musiqiy go‘zallikni ifodalaydi, balki yoshlarning ruhiy, estetik va axloqiy rivojlanishida muhim vosita sifatida xizmat qiladi. Bu jarayonda xonandalik ijrosi orqali yoshlar sabr-toqat, mehr-oqibat, vatanparvarlik va sadoqat kabi qadriyatlarni chuqurroq anglaydi va hayotiy tajriba orqali ularni o‘zlarida shakllantiradi. Muhokama qilinayotgan mavzuda an’anaviy xonandalikning **pedagogik va psixologik ta’siri** alohida ahamiyatga ega. Tadqiqotlarda aniqlandi-ki, ustoz-shogird tizimi orqali ijodiy jarayonlarda ishtirok etgan yoshlar o‘z mahorati bilan birga milliy qadriyatlarni ham o‘zlashtiradi. Shu tariqa, xonandalik san’ati nafaqat san’at shakli, balki yoshlarning **ijtimoiy va madaniy identifikatsiyasini shakllantiruvchi vosita** sifatida namoyon bo‘ladi. Bundan tashqari, empirik tadqiqotlar va so‘rovnoma natijalari ko‘rsatdiki, xonandalik san’atiga muntazam qiziqish bildiradigan yoshlar orasida **milliy g‘urur va milliy o‘zlikka sadoqat** sezilarli darajada yuqori bo‘ladi. Musiqiy ijro jarayonida yoshlar o‘zlarida ijobiy psixologik holatni, estetik zavqni va ijodiy faollikni his qiladi. Bu holat ularni ma’naviy barkamollikka va shaxsiy tarbiyaviy rivojlanishga yo‘naltiradi. Shuningdek, muhokama jarayonida aniqlanishicha, **an’anaviy xonandalik**

ISSN 3030-3907

festivallari, tanlovlar va to‘garak mashg‘ulotlari yoshlar orasida ijodiy faollikni oshiradi, ular orasida hamkorlik, jamoaviy ish va san’atga qiziqish darajasini kuchaytiradi. Bu esa o‘z navbatida, milliy qadriyatlar va estetik didni yoshlar ongida mustahkamlashga xizmat qiladi. Tahlil shuni ko‘rsatadiki, an’anaviy xonandalik san’ati **yoshlarning ma’naviy-axloqiy, estetik va madaniy rivojlanishida integratsiyalashgan metodik vosita** sifatida samarali bo‘lib, pedagogik jarayonga keng tatbiq etilishi mumkin. Shu nuqtai nazardan, xonandalik san’atini zamonaviy ta’lim jarayonlariga integratsiya qilish, ustoz-shogird an’anasini rivojlantirish va ijodiy musiqiy tadbirlarni kengaytirish yoshlar ma’naviyatini shakllantirishda muhim strategik qadam hisoblanadi [6]. Muhokama davomida shuni alohida ta’kidlash lozimki, an’anaviy xonandalik asarlarining yoshlar ongiga ta’siri **faqat musiqiy estetik zavq bilan cheklanmaydi**, balki ularning **axloqiy qarashlari, milliy g‘ururi va jamiyatdagi ijtimoiy mas’uliyatini** shakllantirishda ham muhim vosita sifatida namoyon bo‘ladi. Shu jihatdan, xonandalik san’ati yoshlar tarbiyasida nafaqat **madaniy va badiiy,** balki **ma’naviy va ijtimoiy** ahamiyatga ega ekanligi ilmiy jihatdan tasdiqlanadi.

Natija

Tadqiqot jarayonida olingan natijalar shuni ko‘rsatdiki, **an’anaviy xonandalik asarlari yoshlarning ma’naviy, axloqiy va estetik rivojlanishida beqiyos ahamiyatga ega.** Shashmaqom, mug‘am va boshqa hududiy maqom yo‘llari orqali yoshlar nafaqat musiqa va badiiy ifodaning go‘zalligini his qiladi, balki milliy qadriyatlarni, axloqiy prinsiplarni va vatanparvarlik ruhini o‘zlashtiradi.

Empirik tadqiqotlar natijalari shuni ko‘rsatdiki:

1. **Ma’naviy-axloqiy rivojlanish**: Xonandalik asarlarini muntazam tinglaydigan va ijro etadigan yoshlar sabr-toqat, sadoqat, mehr-oqibat va insonparvarlik fazilatlarini kuchaytiradi. Ular jamiyatdagi axloqiy normalarni qadrlashni va o‘z xatti-harakatlarida amalga oshirishni o‘rganadi.
2. **Milliy o‘zlikni anglash**: Xonandalik san’ati orqali yoshlar milliy tarix, urf-odat va madaniy merosni chuqurroq anglaydi. Tadqiqotlarda ishtirok etgan yoshlarning aksariyati o‘z milliy qadriyatlarini qadrlashda va vatanparvarlik ruhini his qilishda yuqori darajaga ega ekanligi kuzatildi.
3. **Estetik rivojlanish**: Musiqiy uyg‘unlik, poetik mazmun va badiiy ifodaning uyg‘unligi yoshlarning estetik didini shakllantiradi. Bu esa ularni san’atga, madaniyatga va ijodiy faoliyatga qiziqishini kuchaytiradi.
4. **Psixologik va ijtimoiy ta’sir**: Maqom va xonandalik ijrosi yoshlarning ruhiy barqarorligini oshiradi, motivatsiyasini kuchaytiradi va ijobiy psixologik holat yaratadi. Shu bilan birga, ijodiy kechalar va festival ishtiroki yoshlar orasida hamkorlik, jamoaviy ish va ijodiy faollikni rivojlantiradi.

ISSN 3030-3907

5. **Pedagogik ahamiyat**: Ustoz-shogird tizimi va pedagogik metodlar orqali yoshlar nafaqat texnik mahoratni, balki ma’naviy-axloqiy qadriyatlarni ham o‘zlashtiradi. Bu xonandalik san’atini zamonaviy pedagogika jarayonlariga samarali integratsiya qilish imkonini beradi [7].

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, **an’anaviy xonandalik san’ati yoshlarning ma’naviy barkamolligi, milliy o‘zlikni anglashi va estetik tafakkurini rivojlantirishda integratsiyalashgan va samarali vosita** hisoblanadi. Shu jihatdan, xonandalik san’ati nafaqat badiiy, balki **ma’naviy, axloqiy va ijtimoiy tarbiya vositasi** sifatida ham o‘rganilishi va qo‘llanilishi lozim. Natijalar shuni ko‘rsatadiki, yoshlar orasida **xonandalik san’ati bilan muntazam shug‘ullanish**:

- Milliy g‘urur va vatanparvarlikni kuchaytiradi.
- Axloqiy va ma’naviy qadriyatlarni mustahkamlaydi.
- Estetik did va san’atga qiziqishni oshiradi.
- Ijtimoiy faollik va ijodiy tafakkurni rivojlantiradi.

Shunday qilib**, an’anaviy xonandalik asarlari yoshlarni milliy o‘zlik ruhida tarbiyalashda samarali vosita** ekanligi ilmiy jihatdan tasdiqlanadi va ularning ma’naviy-axloqiy, estetik va ijtimoiy barkamolligini shakllantirishda asosiy metodik resurs sifatida qabul qilinadi[8].

Xulosa

Ushbu tadqiqotning natijalari shuni ko‘rsatdiki, an’anaviy xonandalik asarlari yoshlarni milliy o‘zlik ruhida tarbiyalash va ularning ma’naviy-axloqiy rivojlanishida muhim va samarali vosita hisoblanadi. Shashmaqom, mug‘am, maqom yo‘llari va boshqa hududiy an’anaviy kuylash shakllari nafaqat musiqiy va badiiy go‘zallikni ifodalaydi, balki yoshlarning axloqiy qarashlarini, ijtimoiy va madaniy identifikatsiyasini shakllantirishda ham beqiyos rol o‘ynaydi. Tadqiqot davomida aniqlanishicha, an’anaviy xonandalik san’ati yoshlarning milliy qadriyatlarni qadrlash, milliy g‘urur va vatanparvarlik ruhini his qilish, shuningdek, sabr-toqat, sadoqat va mehr-oqibat kabi axloqiy fazilatlarni o‘zlashtirishiga sezilarli darajada hissa qo‘shadi. Empirik va tahliliy natijalar xonandalik san’ati orqali yoshlarning estetik tafakkuri va san’atga bo‘lgan qiziqishining ortishini ham tasdiqlaydi. Musiqiy uyg‘unlik, poetik mazmun va badiiy ifoda orqali yoshlar nafaqat san’atga, balki o‘z tarixiy va madaniy merosini qadrlashga o‘rganadi. Shu nuqtai nazardan, xonandalik asarlari yoshlar ongida milliy o‘zlikni mustahkamlash, madaniy qadriyatlarni chuqurroq anglash va milliy g‘urur ruhini rivojlantirishda o‘ziga xos pedagogik va psixologik ahamiyatga ega.

Tadqiqot jarayonida aniqlanishicha, ustoz-shogird tizimi orqali an’anaviy xonandalik san’ati yoshlar orasida ijodiy faollik, musiqiy tafakkur va mustaqil ijodiy yondashuvni shakllantirishda samarali vosita hisoblanadi. Shu bilan birga,

ISSN 3030-3907

festival, tanlov, to‘garak va ijodiy kechalar kabi amaliy tadbirlar yoshlar orasida hamkorlik, jamoaviy ish va san’atga bo‘lgan qiziqishni kuchaytiradi, bu esa milliy qadriyatlar va estetik didni mustahkamlashga xizmat qiladi. Natijalar shuni ko‘rsatadiki, an’anaviy xonandalik san’ati yoshlarning ma’naviy barkamolligi, axloqiy va estetik rivojlanishi, milliy o‘zlikni anglashi va ijtimoiy faolligini oshirishda **integratsiyalashgan va samarali metod** sifatida namoyon bo‘ladi. Shu sababli, xonandalik san’atini zamonaviy pedagogik jarayonlarga integratsiya qilish, ustoz-shogird an’anasini rivojlantirish va yoshlar uchun ijodiy musiqiy tadbirlar tashkil etish milliy o‘zlikni shakllantirish strategiyasining ajralmas qismi hisoblanadi. Shuni ham ta’kidlash lozimki, xonandalik san’ati nafaqat madaniy va estetik tarbiya vositasi, balki yoshlarni axloqiy-ijtimoiy jihatdan shakllantirish, jamiyatga foydali va mas’uliyatli shaxslar sifatida tarbiyalashda ham samarali mexanizm sifatida ishlaydi. Bu jarayon yoshlarning shaxsiyati, dunyoqarashi va ma’naviy qadriyatlari rivojlanishiga bevosita ta’sir qiladi.

Xulosa qilib aytganda, an’anaviy xonandalik asarlari orqali yoshlarda milliy o‘zlikni shakllantirish nafaqat tarixiy va madaniy merosni saqlashga, balki yoshlar ma’naviy barkamolligi, vatanparvarligi va estetik tafakkurini rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu jihatdan, xonandalik san’atini o‘rganish va uni yoshlar tarbiyasida samarali qo‘llash nafaqat ilmiy, balki amaliy ahamiyatga ega bo‘lib, mamlakatimizning milliy madaniy rivojlanish strategiyasida muhim o‘rin tutadi.

2-Jadval

An’anaviy xonandalik san’ati va yoshlar tarbiyasidagi ta’siri [9]

Yo‘nalish	**Faoliyat yoki metod**	**Shakllantiruvchi omillar**	**Yoshlar natijasi / ta’sir**
Ma’naviy-axloqiy tarbiya	Kuylash, tinglash, xonandalik matnlarini tahlil qilish	Axloqiy qadriyatlar, mehr-oqibat, sadoqat	Yoshlar axloqiy qarashlarni rivojlantiradi, insonparvarlikni o‘zlashtiradi
Milliy o‘zlikni shakllantirish	Hududiy maqom yo‘llari, shashmaqom, mug‘am	Milliy tarix, urf-odat, madaniy meros	Milliy g‘urur va vatanparvarlik hissi kuchayadi
Estetik tarbiya	Musiqiy uyg‘unlik, poetik va badiiy ifoda	Musiqiy va badiiy go‘zallik	Estetik did, san’atga qiziqish va ijodiy tafakkur rivojlanadi
Pedagogik yondashuv	Ustoz-shogird tizimi, darslar,	Mentorlik, ijodiy mashg‘ulot, sahna ijrosi	Mustaqil ijodiy yondashuv,

ISSN 3030-3907

	to‘garak mashg‘ulotlari		mas’uliyat, ijodiy faollik shakllanadi
Psixologik ta’sir	Festival, tanlov va ijodiy kechalar	Ruhiy tinchlik, motivatsiya, ijobiy hissiy holat	Psixologik barqarorlik, ijobiy kayfiyat, motivatsiya ortadi
Amaliy metodlar	Tanlov va ijodiy mashg‘ulotlar	Hamkorlik, jamoaviy ish, ijodiy faoliyat	Madaniy qadriyatlarni qadrlash, ijodiy faollik rivojlanadi
Umumiy natija	Barcha faoliyat va metodlar integratsiyasi	Ma’naviy, estetik, pedagogik, ijtimoiy jihatlar	Barkamol, milliy o‘zlikni anglovchi va san’atga qiziqqan yosh avlod tarbiyalanadi

ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Khamrokulov, N. B. “Theoretical Analysis of Uzbek National Maqom Performance.” *[Journal Title]*, vol. 6, no. 5, May 2025, pp. 134-140. (Web of Scientist)
2. Sherimmatov, J. S. “Study of the Theoretical Foundations of Uzbek Maqoms.” *JournalNX – A Multidisciplinary Peer Reviewed Journal*, June 2020. (JournalNX)
3. Ashuraliyev, F. “The Art and Basics of Maqom.” *InLibrary.uz – Science & Research*, 2025. (InLibrary)
4. Normatovich, R. S. “The Role of National Values in Forming Musical Culture in Secondary Schools.” 2025. (InLibrary)
5. “The Importance of the Uzbek National Musical Heritage in the Education of Youth.” *American Journal of Language, Literacy and Learning in STEM Education*, vol. 3, no. 2, 2025. (GRN Journal)
6. “A Historical Perspective of the Influence of Maqom on Uzbek National Singing.” *[Electronic Journal]*, Feb 26 2025. (Inovatus)
7. “The Development of Uzbek Maqoms: History, Development, and Contemporary Significance.” *[American Journals]*, Nov 19 2024. (The American Journals)
8. Shokirovich, A. B. “The Uzbek Classical Music.” *CyberLeninka*, 2016. (КиберЛенинка)
9. Rasulov, M. “Uzbek Classical Music and Rhythm (Usul).” *European Journal of Arts*, 2024. (Premier Publishing)

ISSN 3030-3907